

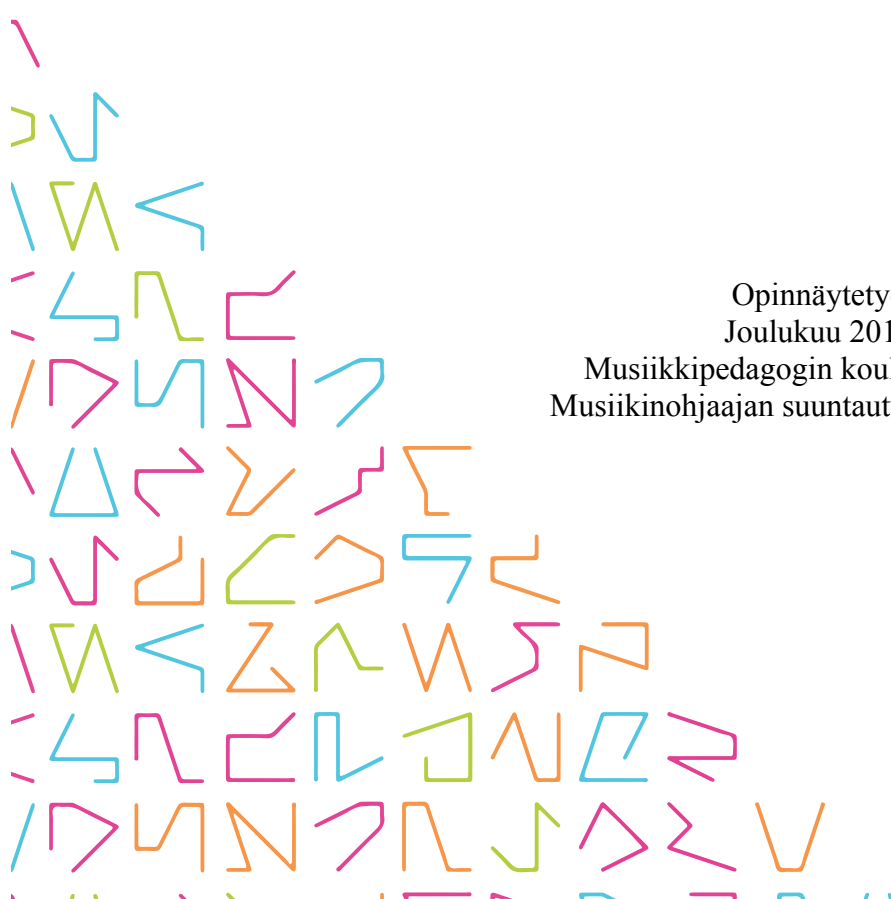
TAMPEREEN
AMMATTIKORKEAKOULU

MENS JEG VENTER

Edvard Grieg kansallisromanttisena liedsäveltäjänä

Katarina Olkinuora

Opinnäytetyö
Joulukuu 2016
Musiikkipedagogin koulutusohjelma
Musiikinhajaajan suuntautumisvaihtoehto

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogin koulutusohjelma
Musiikinohjaajan suuntautumisvaihtoehto

KATARINA OLKINUORA:
Mens jeg venter
Edvard Grieg liedsäveltäjänä

Opinnäytetyö 43 sivua, joista liitteitä 9 sivua
Joulukuu 2016

Opinnäytetyöni käsittelee Edvard Griegiä kansallisromanttisena liedsäveltäjänä sekä Griegin liedeistä koostuvan konsertin valmistamista. Työ on taidetekotyypinen, ja siihen kuuluu Tampereella 27.10.2016 pidetty konsertti sekä kirjallinen työ. Konsertissa kanssani esiintyi pianisti Tiina Kärblane. Konsertissa esitettiin Edvard Griegin (1843-1907) lauluja Henrik Ibsenin, Vilhelm Kragin ja Bjørnstjerne Bjørnsonin runoihin sekä laulu Bekken laulusarjasta Haugtussa, joka perustuu Arne Garborgsin samannimiseen kansallisromanttiseen runokirjaan.

Kirjallisessa työssä analysoidaan lyhyesti norjalaisuuden ja kansallisromanttisuuden ilmentymistä lauluissa peilaten aihetta kappaleiden sävellystyylin ja runouden kautta. Kerron myös liedistä käsitteenä ja sen historiasta Euroopassa sekä esittelen laulujen runoilijat. Työssä kuvataan myös harjoitus- ja oppimisprosessia, ohjelmiston valintaperusteita sekä raportoidaan konsertin onnistumista.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli kehittää taitojani lied-laulajana, lisätä tietämystäni norjalaisesta laulumusiikista ja tekstinkäsittelystä sekä vahvistaa taiteellista identiteettiäni. Erityisesti tarkoituksena oli paneutua norjalaisuuteen ja sen ilmenemiseen lauluissa sekä valita konserttiohjelmaan kappaleet, jotka mielestäni heijastavat norjalaista identiteettiä ja tuovat esiin sen eri puolia. Toivon työni auttavan muita kansallisromanttisesta norjalaisesta liedmusiikista kiinnostuneita laulajia ja avaavan heille hieman musiikissa kuuluvaa norjalaista kulttuuria.

Tietyn maan ja säveltäjän liedtuotantoon perehtyminen, uuden kielen opiskelu ja toimivan konserttiohjelman laatiminen itse sekä harjoittelu kahdessa eri maassa, erilaisissa produktioissa ja eri opettajien johdolla auttoivat minua katsomaan tekemistäni objektiivisesti. Sain myös arvokasta kokemusta liedin tekemisestä.

Opinnäytetyön liitteinä ovat konsertin mainosjuliste, käsiohjelma ja konserttitaltiointi.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
The Degree Programme of Music Pedagogue
The Option of Music Instructor

KATARINA OLKINUORA:
Mens jeg venter
Edvard Grieg as a Norwegian Lied Composer

Bachelor's thesis 43 pages, appendices 9 pages
December 2016

This thesis is about Edvard Grieg as a national romantic lied composer and preparing a concert consisting of Grieg's songs. This is a practical performance thesis and consists of a written section and a concert held on November 27th in Tampere. I performed the concert with a pianist, Tiina Kärblane. The concert consisted of Edvard Grieg's (1843-1907) songs written to Henrik Ibsen's, Vilhelm Krag's and Bjørnstjerne Bjørnson's poetry and of a song called Bekken from a cycle of songs called Haugtussa, which is based on Arne Garborgs' book of poetry.

In the written section I analyse national romanticism through the poetry and the composing style used in the songs. I also examine lied as a form of art and its history in Europe and briefly introduce the poets. I also describe the practicing and learning process and choosing the programme of the concert.

The goal of my thesis was to develop my skills as a lied singer, increase my knowledge about Norwegian lied music and treatment of lyrics as well as strengthen my identity as an artist. Investigating the Norwegian culture of the songs and selecting songs that, in my opinion, best reflect the Norwegian identity was a great part of the thesis.

Getting to know the lied corpus of a specific country and composer, learning a new language, choosing a good concert programme and rehearsing it in two different countries, in different projects and with many teachers has helped me to get a lot of new experience in making lied music.

The concert poster, programme and a recording of the concert are attached to this thesis.

Key words: lied, poetry, Norway, Edvard Grieg, concert

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	LIED	6
	2. 1 Liedin taustaa.....	6
	2.2 Kansallisromantiikka	7
	2.2.1 Kansallisromantiikka musiikissa.....	8
	2.3 Taidemusiikki ja kansallisromantiikka Norjassa	9
	2.4 Edvard Grieg	10
3	LAULUJEN RUNOILIJAT.....	12
	3.1 Bjørnstjerne Bjørnson	12
	3.2 Henrik Ibsen	13
	3.3 Vilhelm Krag	14
	3.4 Arne Garborg	14
4	KONSERTTI.....	16
	4.1 Ohjelmiston suunnittelu ja valinta	16
	4.1.1 Bekken.....	18
	4.1.2 En Fuglewise.....	21
	4.1.3 Med en vandlilje.....	22
	4.1.4 Mens jeg venter.....	23
	4.1.5 En Svane.....	26
	4.1.6 Solveigs sang.....	27
	4.1.7 Fra Monte Pincio.....	28
	4.2 Ohjelmiston harjoittaminen	29
	4.3 Mens jeg venter - konsertti	30
5	POHDINTA	31
	LÄHTEET.....	33
	LIITTEET	35
	Liite 1. Konsertin mainosjuliste	35
	Liite 2. Konsertin käsiohjelma	36
	Liite 3. Konserttitaltiointi	42

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on Edvard Griegin (1843–1907) lauluista koostuvan lied-konsertin valmistaminen sekä lauluissa ilmenevien kansallisromanttisten piirteiden analysoiminen mm. laulujen runojen pohjalta. Konsertin nimi oli ”Mens jeg venter” eli suomeksi ”Odotellessa”, ja se esitettiin 27.10.2016 Tampereen ammattikorkeakoulun pääkampuksen juhlasalissa. Konsertissa kanssani esiintyi pianisti Tiina Kärblane. Konsertissa esitettiin Griegin lauluja Henrik Ibsenin, Vilhelm Kragin ja Bjørnstjerne Bjørnsonin runoihin sekä laulu Bekken laulusarjasta Haugtussa, joka perustuu Arne Garborgsin samannimiseen kansallisromanttiseen runokirjaan.

Opinnäytetyöni aihe ja ajatus liedkonsertin järjestämisestä alkoivat muotoutua jo keväällä 2015, kun sain tietää lähteväni vaihto-oppilaaksi Norjaan, Stavangeriin, tulevana syksynä. Oli heti selvää, että vaihto-oppilassyksyni aikana halusin tutustua norjalaiseen laulumusiikkiin ja norjalaisuuden, etenkin kansallisromanttisuuden, ilmenemiseen siinä sekä oppia norjan kieltä ja omaksua palan norjalaista mentaliteettia.

Olin aina kokenut Edvard Griegin laulut ja sävelkielen itselleni äärimmäisen läheisiksi ja tästä syntyi ajatus luoda konsertti vain ja ainoastaan Griegin laulujen ympärille. Norjalainen laulumusiikki oli minulle verrattain vierasta, joten halusin tutustua minulle tutun säveltäjän musiikkiin. Valitsemani laulut sisälsivät itselleni merkityksellisiä piirteitä norjalaisuudesta ja kansallisromantiikasta sekä sävellysten että runojensa puolesta sekä loivat kokonaisuutena eräänlaisen rakkaustarinan ja mahdollistivat esitellä palan Norjaa.

Kirjallisessa työssäni analysoin kansallisromanttisten piirteiden ilmenemistä valitsemisani lauluissa, peilaten sitä kappaleiden sävelkielen ja niiden runouden kautta. Käyn läpi kappalevalintoja ja harjoitusprosessia sekä konserttikokonaisuuden syntymistä erilaisten produktioiden myötä ja useiden eri opettajien johdolla.

2 LIED

2.1 Liedin taustaa

Sana *lied* tulee saksan kielestä ja tarkoittaa laulua. Kyseessä on Saksassa 1800-luvulla alkunsa saanut taidemusiikin laji, jonka teokset ovat lauluäänelle ja pianolle kirjoitettuja, läpisävellettyjä teoksia. Liedmusiikin perustana on aina runo, ja laji eroaa muista pianosäestyksellisistä lauluista siinä mielessä, että liedä ei koskaan säestetä, vaan laulu- ja piano-osuudet ovat keskenään samanarvoisia. Musiikilla ilmaistaan runon sanoma sekä pyritään tulkitsemaan säveltäjän oma ajatus ja kokemus tekstistä. Saksassa liedistä käytetään termiä *Kunstlied*, jotta se erotettaisiin muista lauluista. (Lied. Wikipedia-artikkeli)

Alunperin liedin taustana voidaan sanoa olevan 1700-luvun saksalainen laulukirjallisuus, joka oli barokin aikana kenraalibassolaulua. Kuitenkin 1750-luvulla ohelle ilmestyi niin sanottu klaveerilaulu, jossa oli kenraalibassolaulusta poiketen kolme viivastoa ja jossa laulu- ja piano-osuudet oli kirjoitettu erilleen. Tuohon aikaan pianosäestyksellisessä laulussa vaalittiin luonnollista ja yksinkertaista ilmaisua. (Schnaus 2012; Murtomäki, 2005)

Saksalainen laulukulttuuri alkoi kehittyä 1700-luvun loppupuolella laulukoulujen perustamisen myötä. Laulukouluista merkityksellisimpiä olivat kaksi Berliinin laulukoulua, *Berliner Liederschule*. Kun 1750-luvulla Christian Gottfield Krause (1719–1770) määritteli kirjassaan *Von der musikalischen Poesie* (Musiikillisesta runoudesta, 1752) laulun olevan olemukseltaan kansanomaista, johti tämä ensimmäisen laulukoulun syntyyn. Tämän myötä laulujen klaveeriosuus alkoi pyrkiä itsenäistymään ja aikakauden toinen merkittävä säveltäjä Christian Gottlob Neefe (1748–1798) alkoi muokata laulujen säkeistöperiaatetta tekstin vaatimusten mukaiseksi. Vuodesta 1770 saksalaissäveltäjät kirjoittivat jo musiikillisesti kehittyneitä lauluja, joissa piano-osuus oli edistynyt yksinkertaisesta säestämisestä. (Schnaus 2012; Murtomäki, 2005)

Varsinaisen romanttisen liedin lähtökohta oli kuitenkin kansanrunous. Yksi saksalaisen romantiikan edelläkävijöistä, Johan Gottfried Herder (1744–1811) kokosi kansanlaulukokoelmat *Volkslieder* (1789) ja *Stimmen der Völker in Liedern* (1807) käyttäen esiku-

vinaan Skotlannin ja Englannin suosittuja balladeja. Hänen mukaansa romanttisen liedin lähtökohtana oli nimenomaan kansanlaulu, jonka inhimillisyys ilmaisi kansan sielua. (Emt.)

Liedin todellisen aikakauden voidaan kuitenkin sanoa alkaneen 1800-luvulla vasta Franz Schubertin (1797–1828) ja tämän sävellysten myötä. Pelkistettyjen säkeistölaulujen sijaan Schubert ylitti säkeistöperiaatteen ja sävelsi läpisävellettyjä lauluja, joissa hän suosi antiikin mahtipontisia tekstejä ja aikalaistensa tunneskaalaltaan laajoja runoja. Schubert teki yksinkertaisesta kotimusiikista konserttimusiikkia syvällä runojen tulkinnallaan, eloisilla piano-osuuksillaan, tonaalisesti mieleenpainuvilla motiiveillaan ja monipuolisilla harmonioillaan. Schubertin teoksissa on kuultavissa äärimmäisen laaja tunneskaala. (Schnaus, 2012; Murtomäki 2005)

2.1 Kansallisromantiikka

1800-luvun nationalismi vaikutti aatteena myös taiteeseen – erityisesti vuosisadan loppupuolella ja 1900-luvun vaihteessa. Tällöin kansankulttuuria alettiin pitää merkityksellisenä perustana kansallisen taiteen luomiselle. Syntyi kansallisuusaatteesta ammentava tyyliuuntaus, kansallisromantiikka, joka näkyi eri taidesuuntauksissa arkkitehtuurista runouteen, maalaustaiteeseen ja musiikkiin. Aiheena käytettiin usein isänmaan luontoa, maisemia, kansanrunoutta sekä mytologiaa, kuten Kalevala-aihepiiriä Suomessa. (Kansallisromantiikka, Wikipedia; Suuri musiikkitietosanakirja 1990; Otavan musiikkitieto 1978, 342–343)

Kansallisromantiikan taustalla ovat sekä Johann Herderin (1744–1802) 1700-luvulla esittämät ajatukset kansanrunoudesta kansansielun tiedostamattomana tulkkina että Ranskan vallankumouksesta kummunneet kansallisuusaatteet. Suurin merkitys tällaisilla aatteilla oli Euroopan poliittisesti hajanaisissa maissa kuten Italiassa, Saksassa ja monissa Itä-Euroopan maissa. Toisaalta sellaiset valtiot kuten Ranska, joissa taiteelliset ja poliittiset perinteet olivat melkoisen vakiintuneita, ei kansallisromantiikka saanut merkityksellistä jalansijaa. (Otavan musiikkitieto 1978, 342–343; Suuri musiikkitietosanakirja 1990, 159–160)

Romantiikkaa pidettiin alun alkaen saksalaisten uskomuksena oman maansa ja ihmis-

kuntansa ylivoimaisuuteen, mutta totuus on, että jokaisella valtiolla on oma kansallisromantiikkansa ja että luonnon myyttisiä elementtejä löytyy kaikista maista. Jopa Saksan romantiikka perustuu alun perin Skandinaaviseen mytologiaan ja luontokuvaukseen. (Murtomäki, 2014; Kansallisromantiikka, Wikipedia-artikkeli)

2.1.1 Kansallisromantiikka musiikissa

Monien maiden musiikin kansallisromanttiset piirteet saivat alkunsa kansansävelmistä, kansanrunoudesta, myyteistä ja luonnosta. Tarkoituksena oli tavoittaa kansan syvin olemus musiikin laajan tunneskaalan, jopa dramatiikan, sekä luonnon ylistyksen avulla. Alettiin harrastaa kansanmusiikin ja -runouden keräilyä, jota hyödynnettiin klassisen taiteen tekemisessä. Pohjoismaissa haaveet itsenäistymisestä kuuluivat suomalaisessa ja norjalaisessa kansallisromanttisessa musiikissa, Norjassa erityisesti Edvard Griegin ja Suomessa Jean Sibeliuksen (1865–1957) musiikissa. (Emt, emt, Suuri musiikkitietosanakirja 1990, 159–160)

Kuuluisia kansallisromanttisia säveltäjiä muissa maissa ovat mm. Saksassa Richard Wagner (1813–1883), Italiassa Giuseppe Verdi (1813–1901), Tšekissä Bedřich Smetana (1824–1884), Leoš Janáček (1854–1928), ja Antonín Dvořák (1841–1904), Venäjällä Mikhail Glinka (1804–1857) ja Alexander Borodin (1833–1887), Espanjassa Enrique Granados (1867–1916) ja Unkarissa Ferenc Erkel (1810–1893). (Suuri musiikkitietosanakirja 1990, 159–160)

Musiikissa kansallisromantiikka näkyi esimerkiksi sinfonioissa sillä tavalla, että monesti sinfonioiden teemat tai osa niistä korvattiin kansansävelmillä. Myös oopperoissa hyödynnettiin kansallisia piirteitä niiden aiheissa, musiikissa taas kansansävelmiä ja kansantansseja ja niistä kehiteltiin muunnelmia. Tosin vasta, kun säveltäjä onnistui yhdistämään kansanmusiikin ja -taruston sävelkieleensä, eli toisin sanoen hallitsi suvereenisti tyylin keinot, aidomman kansallisromanttisen musiikin synty oli mahdollista. (Otavan musiikkitieto 1978, 342 – 343)

Musiikin kansallisromantiikassa on erotettavissa kaksi eri tyyliä, joista toisessa kansallisia perinteitä pidettiin ikään kuin koristeellisina elementteinä, ja maisemakuvat muodostivat hieman utopistisia unelmia. Toinen taas oli enemmänkin kiihkomielinen ja

paatoksellinen suuntaus, tyyliltään hieman realistisempi. Näistä ensimmäinen oli tyyli-suuntauksen alkuvaiheessa hallitsevampi. (Otavan musiikkitieto 1978, 342 – 343)

Musiikissa kansallisromantiikan tärkeimpiä ansioita ovat kansallisten tyylipiirteiden ja kulttuuriperinteiden lisääntynyt arvostus. (Emt, 342–343.)

2.3 Taideusiikki ja kansallisromantiikka Norjassa

Ennen vuotta 1840 ei Norjassa ollut saatavilla paljoakaan kirjoitettua kansanmusiikkia, siitäkään huolimatta, että se oli ollut pohja Norjassa kehittyneelle klassiselle musiikille. Klassisen musiikin säveltäjien teoksia ei ollut myöskään dokumentoitu ennen 1800-luvun alkua. Tällöinkin sävellettiin lähinnä tanssi- ja kamarimusiikkia, kuten kantaatteja. Taidemusiikki kehittyi enimmäkseen kaupunkialueilla, ja musiikkiseuroja perustettiin varakkaan väen iloksi. (The Music of Norway, Wikipedia)

Myöhemmin Euroopassa vallinnut kansallisromantiikka ylsi myös Norjaan ja inspiroi maan klassisia muusikoita. Paikallinen, kansainvälistäkin mainetta niittänyt viuluvirtuosi Ole Bull (1810–1880) oli Norjan ensimmäinen suuren luokan **muusikko** ja hänestä tulikin maailmankuulu 1830-luvulla. Tuohon aikaan useita muitakin muusikoita ja säveltäjiä alkoi ilmaantua: Halfdan Kjerulf (1815 – 1868) ja Martin Andreas Udbye (1820–1889) sävelsivät ensimmäisen norjalaisen oopperan, *Fredkullan*, ja Rikard Nordraak puolestaan sävelsi Norjan kansallislaulun *Ja, vi elsker dette landet*. Ole Bullin vaikutuksesta 1830-luvulta lähtien alettiin perinteisestä norjalaisesta kansanmusiikista ottaa vaikutteita myös klassiseen musiikkiin. Bull alkoi itse soittaa myös perinteistä hardangerviulua ja näin ollen esitteli kansanmusiikin sävelet myös suurille yleisöille. (Emt.)

Ole Bullin esimerkki inspiroi myös Edvard Griegiä, ja hän alkoi etsiä kansanmusiikista vaikutteita sävellystyössään. Myös useita ulkomaalaisia muusikoita asettui Norjaan tuoden musiikillista tietämystä muualta Euroopasta. Vuonna 1848 tapahtuneen Ranskan vallankumouksen myötä Norja alkoi löytää sisäistä kansanmielisyyttään, joka maan taloudellisen kasvun lisäksi vaikutti myös musiikin kehittymiseen. Norjalaisen nationalismin myötä maa saavutti musiikillisen ”kultakautensa”, erityisesti Halfdan Kjerulfin myötä. (Emt.)

2.4 Edvard Grieg

Edvard Grieg syntyi 15. kesäkuuta 1843 ja kuoli 4. syyskuuta 1907 Bergenissä. Grieg opiskeli pianonsoittoa äitinsä johdolla, mutta kiinnostui sittemmin enemmän säveltämisestä ja omien kappaleidensa soittamisesta toisten säveltämien teosten sijaan. Norjasta puuttui tuolloin vielä virallinen musiikkioppilaitos, joten syksyllä 1859 Grieg lähetettiin opiskelemaan Saksaan, Leipzigin konservatorioon. Myöhemmin Grieg palasi kuitenkin Norjaan jatkamaan sävellystyötään ja vietti sittemmin aikaa myös Tanskassa. (Grieg, Wikipedia-artikkeli)

Grieg on Norjan kansallissäveltäjä, ja hänen sävellyksensä edustavat pääosin kansallisromanttista tyyliä, vaikka hänen innoittajinaan toimivatkin Schubert ja Schumann. Vaikka Grieg altistuikin saksalaisille, tanskalaisille ja italialaisille vaikutteille, oli hänen sävellystyönsä kuitenkin vahvasti kansallishenkistä, ja hän käytti kansanmusiikkia ja taruja teostensa inspiraation lähteinä. Hän myös matkusteli uransa aikana paljon ja sai tätä kautta uusia tapoja lähestyä norjalaista musiikkia. Griegin tuotannosta tunnetuimpia ovat hänen pianoteoksensa ja laulunsa, ja hän sävelsikin noin 140 laulua. Näistä mainittakoon *Jeg elsker dig*, *Ibsen-laulut* sekä näytelmän *Peer Gynt* musiikki ja sen osittain *Solveigin laulu* ja *Vuorenkuninkaan salissa*. (Emt; Whittal 1992, 136 – 159, Longyear 1973, 234-237)

Viimeisinä vuosinaan Grieg sävelsi verrattain vähän, mutta hänen kypsyyskautensa teokset olivat nuoruusvuosien raikkaisiin sävellyksiin verrattuna ilmaisultaan syvempiä, rikkaampia ja moni-ilmeisempiä. Teokset olivat myös huomattavasti lyhyempiä, ja Grieg tekikin tietoisin päätöksen pienimuotoiseen sävellystyöhön keskittymisestä. Lopulta hän kielsikin ainoan sinfoniansa esitykset vuoden 1867 jälkeen. (Emt 136–159; Poroila 2012; Otavan musiikkitieto 1977, 441 – 446)

Siitä huolimatta, että Griegille maksettiin huomattavan hyvin sävellyksistään Leipzigin, hänen kiertueensa olivat hänen suurin tulonlähteensä. Hän jatkoikin niitä väsymättä kuolemaansa saakka siitä huolimatta, että nuoruusiän keuhkosairauden vuoksi vain yksi hänen keuhkoistaan toimi. Vuonna 1867 Grieg perusti vaimonsa innoittamana Norjan

Musiikkiakatemian ja alkoi tämän myötä saada esiintymiskutsuja ympäri maailmaa. Franz Lisztin (1811–1886) arvostus lisäsi hänen kunnioitustaan kansainvälisesti. (Grieg, Wikipedia-artikkeli; emt; Edvard Grieg, artikkeli sivustolta Edvard Grieg Museum N. D., Benestad & Andersen N. D.)

3 LAULUJEN RUNOILIJAT

3.1 Bjørnsterne Bjørnson

Bjørnsterne Bjørnson syntyi 8. joulukuuta 1832 Kviknessä ja kuoli 26. huhtikuuta 1919 Pariisissa. Bjørnson oli norjalainen runoilija ja kirjailija, joka sai Nobelin kirjallisuuspalkinnon vuonna 1903. Hän oli nationalisti, joka kirjoitti paljon lehtikirjoituksia Norjan ja Suomen itsenäistymisen puolesta. Hän toimi toimittajan ammatissa 1850-luvulta lähtien ja myös teatterin taiteellisena johtajana ensin Bergenissä ja myöhemmin silloisessa Christianiassa (nykyinen Oslo). (Bjørnsterne Bjørnson, Wikipedia)

Bjørnson matkusti elämänsä aikana paljon, erityisesti kiertäen Eurooppaa, ja sai matkoiltaan vaikutteita teksteihinsä. Uran alkuvaiheessa kirjoitustyyliin näkyi vahvana kansallisromantiikan vaikutus, mutta hän alkoi sittemmin Ibsenin jalanjäljissä käyttää realismia inspiraation lähteenään ja käsitellä yhteiskunnallisia ongelmia. Bjørnson hyödynsi kansallisromanttisessa tuotannossaan paljon maaseutuaihteita sekä vanhoja norjalaisia saagoja. Tunnetuimpia teoksia on näytelmä *Synnøve Solbakken* (1857), jossa henkilöhahmojen viikinkimäisen piirteet yhdistyvät 1800-luvun lopun Norjaan. Parhaiten Bjørnsonin tuotannosta kuitenkin tunnetaan Norjan kansallislaulu *Ja, vi elsker dette landet*. (Emt.)

1870-luvulla Bjørnson työskenteli paljon erilaisissa yhteisprojekteissa Edvard Griegin kanssa, minkä seurauksena Grieg ryhtyi säveltämään musiikkia hänen runoihinsa. Suurin ja kunnianhimoisin heidän yhteisistä projekteistaan oli kansallisooppera, joka perustui Norjalaisen kuninkaan, Olav Trygvasonin, tarinaan. Oopperaprojektin aikana Grieg alkoi tehdä yhteistyötä myös Henrik Ibsenin (1828–1906) kanssa, mikä johti riitaan Griegin ja Bjørnsonin välillä. Tämä vihoittelu kesti yhteensä kuusitoista vuotta. (Edvard Grieg Museum)

3.2 Henrik Ibsen

Henrik Ibsen syntyi 20. maaliskuuta 1828 Skienissä ja kuoli 23. toukokuuta 1906 Christianiassa (nyk. Oslo). Hän oli norjalainen runoilija ja näytelmäkirjailija, jota nykyisin pidetään jopa modernin draaman luoja. Ibsen oli nuorena apteekkarin oppipoikana Grimstadissa, mutta harrasti vapaa-aikanaan kirjallisuutta ja opiskeli latinaa. Vuonna 1848 hän kirjoitti osittain vallankumousvuoden inspiroimana ensimmäisen näytelmänsä *Catilinan*. (Henrik Ibsen, Wikipedia; Hagen N. D.)

Henrik Ibsen oli tyyliltään realistinen kirjoittaja ja pyrki teoksissaan käsittelemään vapaasti elinoloja, moraalia ja muita yhteiskunnallisia kysymyksiä. Tämän vuoksi hän innoitti monia kirjailijoita ja taiteilijoita ympäri maailmaa, mm. Minna Canthia Suomessa. Ibsenin tunnetuimpia teoksia ovat *Peer Gynt*, *Nukkekot*i, *Villisorsa* ja *Brand*. Ibsen toimi genressään ikään kuin tienraivaajana, sillä tuohon aikaan vallitsivat vielä viktoriaaniset käytöstavat ja arvot, eivätkä monet pystyneet sulattamaan niiden kyseenalaistamista. Tämän vuoksi useita hänen näytelmiään pidettiin skandaalinomaisina, etenkin naisen asemasta kertovaa *Nukkekotia*. (Henrik Ibsen, Wikipedia; Hagen N. D.)

Ibsen ja Grieg tapasivat ensimmäisen kerran Rooman Skandinaavisessa yhdistyksessä vuonna 1865. Grieg teki Ibseniin positiivisen vaikutuksen ja kaksi ja puoli vuotta myöhemmin Grieg sävelsikin ensimmäisen kerran Ibsenin tekstiin. Ensimmäinen varsinainen yhteinen projekti oli kuitenkin *Peer Gynt* – vuonna 1847 Ibsen kirjoitti Griegille ja pyysi tätä säveltämään musiikin näytelmänsä ja Grieg suostui. Hän kuitenkin koki tehtävän melko vaikeaksi. Hän sävelsi teoksen musiikkia yli vuoden ja lopulta päätyi viimeistelemään teosta koko lopun elämänsä. (Hanssen 2007)

Vuonna 1876 Grieg sävelsi laulusarjan *Kuusi laulua Henrik Ibsenin runoihin* (op. 25). Runot olivat seuraavat:

1. *Spillemænd*
2. *En Svane*
3. *Stambogsrin*
4. *Med en Vandlilje*
5. *Borte*
6. *En Fuglevise*

Runojen universaali viesti kosketti Griegia syvästi etenkin hänen vanhempiensa kuoleman jälkeen, ja onkin sanottu, että Ibsen-laulut ovat Griegin teosten parhaimmistoa. (Emt.)

3.3 Vilhelm Krag

Vilhelm Krag syntyi 24. joulukuuta 1871 Kristiansandissa ja kuoli 10. heinäkuuta 1933 Ny-Hellesundissa, Søgneissä. Krag oli norjalainen runoilija, kirjailija ja teatterinjohtaja. Hän aloitti ensimmäisen runokirjansa kirjoittamisen 15-vuotiaana ja teki taiteellisen läpimurtonsa vuonna 1891, kun hänen eksoottinen runonsa *Fandango* julkaistiin Studentersamfundetissa vuonna 1890. (Vilhelm Krag, Wikipedia)

Vilhelm Kragin innoittajina toimivat Henrik Ibsen ja Bjørnsterne Bjørnson, ja se näkyi myös hänen kirjoitustyyliinsä. Vuonna 1891 julkaistiin hänen ensimmäinen teoksensa *Digte*, mikä teki Kragista yhden norjalaisen kirjallisuuden tärkeimmistä uusromanttisen suuntauksen edustajista. Hänen runouttaan on kutsuttu melodiseksi ja muun muassa tästä syystä Grieg sävelsi mielellään musiikkia hänen teksteihinsä. (Emt.)

3.4 Arne Garborg

Arne Garborg syntyi 25. tammikuuta 1851 ja kuoli 14. tammikuuta 1924. Arne Garborg oli norjalainen kirjailija ja älykkö, joka kirjoitti romaaneja, artikkeleita ja runoja, teki käännöksiä sekä kehitti norjan kieltä. Osan ajasta Garborg työskenteli opettajana, mutta ansaitsi suurimman osan elannostaan toimittajana. Hän perusti vuonna 1872 sanomalehden nimeltä *Tvedestrandsposten*, jossa oli päätoimittajana vuoteen 1892 asti. Hän työskenteli myös journalistina *Dagbladetissa*. (Arne Garborg, Wikipedia)

Arne Garborgin ehkä merkityksellisin saavutus oli norjan kielen uudistaminen. Hän käänsi useita teoksia kuuluisan norjalaisen kielitieteilijän 1800-luvun puolivälissä kehittämälle *landsmålin* kielelle, jonka tarkoitus oli tuoda Tanskan vallan alla olleen Norjan vanha äidinkieli takaisin. Tämän aatteen pohjalta syntyikin bokmålin rinnalle toinen kieli, *nynorsk*, joka nimestään huolimatta onkin hyvin lähellä Norjassa puhuttua alkupeleistä kieltä. (Emt.)

Garborg käytti landsmålia myös teoksessaan Haugtussa, joka edusti hänen aiempaa, realistista, sarkastista ja sisällöltään poliittista tuotantoaan huomattavasti impressionistisempaa tyyliä. Myös Grieg vaikutti teoksesta ja näki siinä suurta potentiaalia sävellykselle. Grieg myös tunnetusti rakasti landsmålin kieltä, mikä erityisesti herätti säveltäjän arvostuksen teosta kohtaan. (Emt.)

4. KONSERTTI

4.1 Ohjelman suunnittelu ja valinta

Jo opintojeni alkuvaiheessa tiesin, että tulisin toteuttamaan opinnäytetyöni konsertin muodossa, mutta meni aikaa, ennen kuin konsertin tyyli alkoi hahmottua. Olin aina ollut kiinnostunut liedmusiikista, mutta harkitsin myös konserttia, jossa esittäisin ooppera-aiorioita tai sitten tekisin ikään kuin maailmanympärysmatkan ja laulaisin kaikki laulut eri kielillä. Kuitenkin keväällä 2015 sain tietää lähteväni vaihto-ooppilaaksi Stavangerin yliopistoon, Norjaan, ja ymmärsin heti, että tässä olisi oiva tilaisuus tutustua norjalaiseen liedmusiikkiin, kerätä materiaalia ja tehdä aiheesta opinnäytetyö.

Norjaan lähtiessäni en tuntenut muita säveltäjiä kuin Griegin, joten ensisijainen ajatukseni oli, että tahtoisin tehdä mahdollisimman paljon norjalaista repertuaaria eri säveltäjiltä ja koota sitten Suomessa tuntemattomampien säveltäjien lauluista konsertin. Kuitenkin pian vaihto-opintojeni aloittamisen jälkeen tajusin, että muutama kuukausi uuden opettajan kanssa on tulisi olemaan äärimmäisen lyhyt aika, vaikka yhteistyö opettajani Bettina Smithin kanssa sujuikin hienosti ja sain häneltä paljon uutta tietoa instrumentistini sekä äänityypilleni sopivasta ohjelmistosta. Huomasin, että varsinkin kun opeteltavana oli uusi kieli ja kulttuuri, keskittyminen Griegiin tuntui järkevältä.

En ollut tehnyt kuin muutaman Griegin laulun ohjelmistooni aiemmin, mutta koin silti saavani opettajaltani aivan uusia näkökulmia tekstiin, tulkintaan ja norjalaisen mentaliteetin esille tuomiseen lauluissa. Päätin, että pääsisin vaihtoni aikana Griegin lauluissa aivan toiselle tasolle kuin mitä tulisin Suomen opinnoissani ikinä pääsemään, joten päätin järjestää Grieg-konsertin. En kuitenkaan saanut Norjan matkani aikana valittua kaikkia lauluja, sillä opettajani halusi tehdä kanssani myös paljon muuta musiikkia ja keskittyä teknisten asioiden työstämiseen, joten valitsin osan kappaleista palattuani Suomeen.

Ajatuksenani oli kerätä konserttiohjelmaan kokonaisuuden, jossa erityisesti tulisivat esille Griegin musiikin kansallisromanttiset piirteet. Halusin myös luoda runojen ja kappaleiden tunnelmien kannalta sellaisen kokonaisuuden, joka muodostaisi ikään kuin kuvitteellisen rakkaustarinan, jossa olisivat edustettuna Griegin varhaisen tuotannon raikkaus ja myöhemmän tuotannon paatoksellisuus. Näin muodostuisi eräänlainen kan-

sallisvaikutteista ammentava kasvutarina ja rakkaustarina, joka kuvaisi osaltaan norjalaista idylliä, mutta myös itsenäistymisen kaipuuta sekä käsittelisi suurempia poliittisia kysymyksiä.

Norjassa ensimmäinen laulamani Grieg-laulu oli *Med en vandlilje*, johon rakastuin saman tien. Sain tuntea laulussa aivan uuden puolen norjalaista mentaliteettia ja huomasin, että se sopi äänelleni, sillä olin löytänyt uutta sointia instrumenttini matalalla keskialalla. Oli heti selvää, että halusin ottaa laulun konserttiini. Pidin kovasti piano-osuuden vesiaiheesta ja sen kohtalokkaasta sävystä.

Kuuntelin matkani aikana paljon Griegin laulumusiikkia ja kappaleiden valinta oli vaikeaa, mutta kuuntelin sisintäni ja koin, että myös Henrik Ibsenin runoihin sävelletyt laulut *En Svane*, *Mens jeg Venter* ja *En Fuglevis* toisivat hakemaani kokonaisuuteen sellaista runkoa, jota kaipasin. *En Svane* herkkänä, keskialaa korostavana eroottisena lauluna, *Mens jeg venter* viattomana juhannussyön rakkauslauluna ja *En Fuglevis* leikittelevänä, miltei koomisena lauluna.

Suomeen palatessani ajattelin, että kokonaisuus kaipaisi vielä muutamaa laulua ja paria isompaa, ikään kuin vaikuttavampaa kappaletta. Kuuntelin ja tutustuin lisää Griegin lauluihin ja tulin siihen tulokseen, että saadakseni aikaiseksi mahdollisimman ”norjalaisen” kokemuksen, minun oli valittava tunnettu *Solveigs sang* Ibsenin ja Griegin yhteistyössä toteuttamasta näytelmästä *Peer Gynt*. Koin laulun erittäin koskettavana ja romanttisena sekä skandinaavista melankoliaa huokuvana ja ajattelin, että se toisi kokonaisuuteen sen kaipaamaa hartautta ja toivon keskellä myös hieman surumielisyyttä.

Halusin konserttiini myös laulun, joka kertoisi Pohjoismaille tyypillisestä kaipuusta etelään, mutta kuitenkin samalla kaipuusta kotiin ja vahvasta isänmaallisuudesta, joka onkin kansallisromantiikan ydinajatus. Siksi koin, että Bjørnsterne Bjørnsonin runoon sävelletty laulu *Fra Monte Pincio* oli kokonaisuuden kannalta täydellinen. Siinä yhdistyivät hienolla tavalla etelän kauneuden kuvaus, mutta samalla Italian ja Rooman poliittisen tilanteen rinnastaminen oman maan tilanteeseen ja itsenäistymisen kaipuuseen.

Muun ohjelmiston vahvan luontosymboliikan, poliittisen latautuneisuuden ja naiiviuden lisäksi halusin laulun, joka olisi vain puhdas ylistys luonnolle ja sen parantavalle voimalle, joten päätin valita minulle jo vuosien takaa tutun laulun, Arne Garborgin tekstiin

sävelletyn *Bekkenin* laulusarjasta *Haugtussa*. Se kertoo Veslemøystä, nuoresta paimentytöstä, joka menee turvapaikkaansa, vuoripuron luo, ja purkaa tälle tuntojaan elämästä ja menetetystä rakkaudesta.

4.1.1 Bekken

Bekken on seitsemän laulun sarjan *Haugtussan* viimeinen laulu. *Haugtussa* perustuu Arne Garborgin samannimiseen runokirjaan ja kertoo nuoresta paimentytöstä, Veslemøystä, ja tämän ensimmäisestä rakkaussuhteesta nuoreen Joniin. *Bekkenissä* Veslemøy on tullut petetyksi ja menee vuoripuron äärelle lepäämään, vuodattaa purolle suruaan ja hakee lohtua. Grieg vaikuttui suuresti Garborgin teoksesta, eikä vähiten tämän käyttämästä *landsmålin* kielestä ja halusi heti säveltää kirjan pohjalta laulusarjan.

Kansallisromantiikka Garborgin tekstissä näkyy luonnon yksityiskohtaisena kuvauksena ja tunnetilojen peilaamisena luonnon kautta. Runossa korostetaan luonnon parantavaa voimaa ja vuonopurosta puhutaan lähes terapeuttisena elementtinä. Tässä tekstin suomenno:

Kiemurteleva puro, soliseva puro, virtaat ja kohiset niin lämpimänä ja kirkkaana. Ja räiskit itsesi puhtaaksi ja liu'ut yli kivien ja hymiset niin kauniisti ja rymiset niin hijaa ja kimaltelet auringossa pehmein aaloin. Oi, tässä minä haluan levätä, levätä.

Kutitteleva puro, virtaava puro, täällä Sinä juokset niin iloisesti pitkin valoisaa rinnettä. Roiskeella ja korinalla, laulaen ja huokaillen, suhinalla ja kohinalla läpi lehtimajan, ihanin aaloin ja syvässä unessa. Oi, tässä minä tahdon uneksia, uneksia.

Kuiskaileva puro, hyräilevä puro, teet sängyn pehmeän sammalen alle. Täällä unelmoit lyhyesti ja uppoudut maahan ja kuiskaat ja laulat suuressa hiljaisuudessa. Voit parantaa sydänsuruun ja tuskallisen kaipuun. Voi, tässä minä muistan, muistan!

Sinä vaeltava puro, kuohuva puro, mitä ajattelitkaan pitkällä matkallasi? Läpi tyhjien paikkojen, keskellä pensaiden ja kukkien? Kun sulit maahan ja löysit tiesi ulos? Oletko koskaan nähnyt ketään niin yksinäistä kuin minä? Oi, täällä minä haluan unohtaa, unohtaa.

Sihisevä puro, soliseva puro, leikit lehdossa, laulat hiljaisuudessa. Ja hymyilet auringolle ja naurat itseksesi ja vaellat niin pitkästi ja opit niin paljon, oi, älä laula siitä, mitä ajattelen nyt. Oi, anna minun sulkea silmäni!

Suom. Katarina Olkinuora

Laulusarja on Griegin myöhäisempää tuotantoa – se julkaistiin vuonna 1889 – ja siinä

on aiempaan tuotantoon verrattuna enemmän syvyttä ja draaman kaari on suurempi, vaikka kyse onkin melko yksinkertaisesta tekstistä. Kappaleen runossa on vahvasti läsnä rakkaus luontoon, mitä Grieg onkin kunnioittanut sävellyksessään. Hän on myös nitonut tiivistä yhteen kertomuksen ja musiikilliset elementit.

Allegro moderato. *Ved Gjetle = Bakken.*

dolce e tranquillo
p

1. Du
2. Du
1. Du
2. Du

sur - lan - de Bekk, du kur - lan - de Bekk, her ligge du og ko - sar deg
tik - lan - de Bekk, du sik - lan - de Bekk, her gjeng du so glad i den
ris - len - de Bæk, du heis - len - de Bæk, her lig - ger i Sol du så
syn - gen - de Bæk, du gyn - gen - de Bæk, her går du så glad i den

Nuottiesimerkki 1. Bekken, tahdit 1-5

31

p
3. Du hul - lan - de Bekk, du
3. Du sprin - gen - de Bæk, du

pp

dolce
sul - lan - de Bekk, her fekk du Seng un - der
klin - gen - de Bæk, her fik du Seng un - der

Nuottiesimerkki 2. Bekken, tahdit 23-26.

Tru no - kon du
Mon no - gen du

säg so eis - mal som
fundt så en - som som

Nuottiesimerkki 3. Bekken, tahdit 52-55.

Kansanomaisuutta laulussa korostaa myös se, että vaikka laulu on liedille tyypillisesti läpisävelletty, voidaan taustalla hahmottaa myös tietynlaista säkeistorakennetta. Laulus-
sa Veslemøy etsii lohtua puroilta, mikä kuvaa rakkautta kotimaan luontoon. Tätä ajatusta Grieg puolestaan kuvaa taite taitteelta sekä rytmisesti että harmonioiden vaihtelulla. (Nuottiesimerkit 1, 2, ja 3.) Erityisesti kappaleen huippukohdassa (Nuottiesimerkki 3.) on havaittavissa selkeästi pidempää melodialinjaa kuin alkupään säkeistöissä. Lopulta viimeisessä säkeistössä laulu palaa alkuperäiseen teemaansa varioiden sitä. Cheryl Ann Christensen (2003) kuvaa hyvin väitöskirjassaan Texasin yliopistolle kappaleen raken-
netta ja kertoo, että harmonioissa on kuultavissa, kuinka Veslemøy'n suru kasvaa laulun edetessä.

Halusin kyseisen laulun konsertti aloituslauluksi, sillä kaipasin alkuun ikään kuin katsa-
usta nykytilanteeseen, elettyyn elämään ja menetettyyn rakkauteen, jonka jälkeen kuvit-
teellisessa tarinassa voitaisiin palata ”alkutilanteeseen” ja käydä läpi sitä, mistä on läh-

detty. Myöskin laulun neitseellisyys ja piano-osuuden kimmellys luovan kauniin kuvan norjalaisesta vuonomaisemasta, mistä oli hyvä lähteä liikkeelle konsertissa.

4.1.2 En Fuglewise

En Fuglewise kertoo tarinan romanttisesta kohtaamisesta puutarhassa, jossa nuori mies on saanut nuoren neidon pauloihinsa, mutta neidon tietämättä leikitteleekin tällä. Samaan aikaan linnut kuuntelevat nauraen nuoren miehen puhetta ja kehittelevät tämän sanoista laulun, jota poikaa ärsyttääkseen laulavat joka päivä, vaikka hän olikin jo jättänyt naisen.

Kansallisromanttisuus kuuluu laulussa luonnon äänten jäljittelemisenä laulun piano-osuuksissa. (Nuottiesimerkki 1.) Piano toistaa hieman jäljessä laulajan melodiasa, mikä luo kappaleeseen hieman komedian tuntua. Runossa tulee ilmi Ibsenille tyypillinen realismi ja taiteilijan elämän kuvaileminen: laulaja elää elämää ilman naisen rakkautta, eikä suostu ottamaan sitä vastaan. Onko tämä sitten eräänlainen yhteiskunnallinen ongelma? En tiedä. Laulun teksti kuuluu näin:

Eräänä kauniina kevätpäivänä kävelimme kujaa edestakaisin. Kutsuva kuin arvoitus oli kielletty paikka.

Ja länsituuli puhalsi, ja taivas oli niin sininen. Ja lehdossa istui lintuäiti ja lauloi pikkuisilleen.

Maalasin runokuvia ja väritin ne leikkisästi, kaksi ruskeaa silmää loisti ja kuunteli ja tuikki.

Yläpuoleltamme kuulimme naurua ja tirsuntaa, mutta me hyvästelimme viehkeästi emmekä koskaan enää tavanneet.

Ja nyt kun yksin kuljen kujaa edestakaisin, eivätpä ne pikkuiset jätä minua ikinä rauhaan.

Rouva varpunen istui ja kuunteli, kun me olimme lapsellisia, Ja teki meistä laulun ja istutti sen musiikkiin.

Se on lintukieltä, jota nyt lehtikaton alla joka hemmetin linnunnokka laulaa ja hymisee kirkkaana kevätpäivänäkin!

Suom. Katarina Olkinuora

En Fuglevise.

Roligt, senere mere bevæget.

Vi gik en dej-lig vår - dag al - lé - en op og ned; —

lokken-des om en gå - de varet for - bud - ne sted.

p *dolce* *string.*

Nuottiesimerkki 4. En Fuglevise, tahdit 1-6.

4.1.3 Med en vandlilje

Ohjelmajärjestyksessä kolmanneksi lauluksi päätin valita kappaleen Griegin Ibsen-lauluista (op.25) ja päädyin kappaleeseen *Med en vandlilje*, jonka runossa vanhempi mieshenkilö yrittää vietellä nuoren naisen omakseen ja kosiskella tätä kauniin vesililjan avulla. Halusin ohjelmaan kepeämmän leikittelylaulun jälkeen vakavamman viettelys-laulun, joka on mahdollisesti myös pelkää leikkiä mutta silti sävyltään päättäväisempi ja kypsmpi. Runossa on paljon symboliikkaa, ja rakkautta kuvataan lampena, jonka alla on virtauksia ja näkki vaani sitä, joka unelmoi ja on varomaton. Mies varoittaa näin nuorta naista viattomuutensa vaaroista, mutta toivoo silti saavansa tämän rakkauden.

Griegin Ibsen-laulut kertovat taiteilijan elämästä ja asemasta yhteiskunnassa; siitä kuinka he ovat ikään kuin kaiken ulkopuolella ja yksinäisiä, mutta ennen kaikkea ilman naisen rakkautta siitäkin huolimatta, että ovat saavuttaneet mainetta ja kunniaa. Voisi ajatella, että kyseisessä runossa on kyse joko hieman epätoivoisesta tai sitten harkitusta yrityksestä saada naisen huomio.

Griegin sävellyksessä melodia kulkee vuorotellen laulu- ja piano-osuuksissa. Piano jäl-

jittelee taitavasti kohtalokasta vesielementtiä ja muuttaa sävyään taitekohdassa draamatisemmaksi ja lopussa taas takaisin kepeämmäksi ja tyyliiltään flirttailevammaksi. Kansallisromantiikalle tyypilliseen tapaan rakkautta ja erotiikkaa kuvataan koko laulun ajan sekä tekstissä että sävellyksessä luontosymboliikan kautta. Tämä tuo lauluun myös tyyllille ominaista mystiikkaa. Kappaleessa on kuultavissa myös selkeä säkeistömuoto.

4.1.4 Mens jeg venter

Mens jeg venter kuuluu Vilhelm Kragin runoissa sarjaan *Sommersange* eli suomeksi *Kesälaulut*. Se kertoo nuoresta rakkaudesta ja keskikesän juhannusidyllistä Norjan saaristossa sekä häiden odotuksesta. Tekstin suomennos on seuraavanlainen:

Villihanhia, villihanhia ja valkoiset pilvet, aurinkoinen päivä! Ankanpoikaset polskivat keltaisissa sukissa, hienot vaatteet.

Ui, ui, riutan luo. On hyvä kiertää ympäri saarta, meri on hyvin rauhallinen. Bro, bro brille!

Vapauta vaaleat hiuksesi, kultakiharasi aarteeni. Niinpä me tanssimme kuun valossa lämpöisenä kesäkuun yönä. Odota, odota kirkon luona, Niin juhlistamme häitä iloisella tanssilla. Kaikki viulut soittavat. Bro, bro brille!

Keinuta minua, keinuta minua, ihana aalto, pitkään ja varovasti. Pian kultaseni tanssii metsässä pyhävaatteissa. Keinuta, keinuta minua unissani,

jokainen ottaa omansa, niin minä otan omani. Kuule, kuinka viulut soittavat! Bro, bro brille!

Suom. Katarina Olkinuora

Kappale on ohjelmani kansallishenkisimpiä, sillä laulun melodia muistuttaa kansansävelmää, ja tahtien 62–15 teemassa on jopa kansantanssinomainen rytmi (tahdit 62-65). Laulu kulkee koko ajan duurissa ja se on selkeästi ylistys Norjan luonnolle, kesälle ja valoisille kesäöille, jolloin lapset voivat leikkiä ulkona yöhön saakka. Laulun tekstissä lauletaan ”Bro, bro, brille”, joka on norjalainen lasten piirileikki, jossa lapset kulkevat sillan ali ja tietyssä kohtaa laulua joku jää kiinni sillan alle ja joutuu pois pelistä.

Halusin leikittelevien viettelyslaulujen jälkeen esittää kappaleen aidosta, puhtaasta ja naiivista rakkaudesta. Minua viehätti erityisesti runon ja sävellyksen aidon onnellinen ja

ylistävä kuvaus norjalaisesta kesäyöstä ja koin laulussa suurta yhteyttä suomalaiseen kesään. Halusin myös ennen kappaletta pienen tauon ohjelmaan, sillä laulujen sävy muuttui tästä kappaleesta lähtien aidommaksi ja kypsemmäksi, ja rakkautta kuvataan eri tavalla kuin alun kappaleissa.

The musical score is written for voice and piano. It consists of six systems of music. The first system begins with the tempo marking 'a tempo' and the dynamic 'p'. The lyrics 'bril - le. Vug mig, vug mig du' are written below the vocal line. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern in the right hand and a similar pattern in the left hand. The second system continues the tempo 'a tempo' and dynamic 'p'. The lyrics 'blan - ke Vo - ve langt og let.' are present. The piano accompaniment remains consistent. The third system introduces a new tempo 'sempre p' and dynamic 'pp'. The lyrics 'Snart går min Ter - ne til Dans i Sko - ve sön - dagsklædt. Vug, vug i' are written. The piano accompaniment changes to a more rhythmic pattern. The fourth system continues with 'sempre p' and dynamic 'pp'. The lyrics 'Drømmig ind, hver tar sin, så tar jeg min... hør, hvor Gi - ger - ne spil - le!' are present. The piano accompaniment features a more complex rhythmic pattern. The fifth system begins with 'p poco rit.' and 'a tempo'. The lyrics 'Bro, bro bril - le. (V. Arag.)' are written. The piano accompaniment returns to a simpler pattern. The sixth system continues with 'poco rit.' and 'a tempo'. The lyrics are not present in this system. The piano accompaniment features a steady eighth-note pattern. The score concludes with a double bar line and a final chord.

a tempo *p*
bril - le. Vug mig, vug mig du

a tempo *p*
blan - ke Vo - ve langt og let.

pp *sempre p*
Snart går min Ter - ne til Dans i Sko - ve sön - dagsklædt. Vug, vug i

pp *sempre p*
Drømmig ind, hver tar sin, så tar jeg min... hør, hvor Gi - ger - ne spil - le!

p poco rit. *a tempo*
Bro, bro bril - le. (V. Arag.)

poco rit. *a tempo* *ppp*

Nuottiesimerkki 5. Mens jeg venter, tahdit 50-79.

4.1.5 En Svane

Henrik Ibsenin runo *En Svane* kertoo kohtaamisesta viattoman tytön kanssa, mikä johdattaa intohimoiseen rakastelukohhtaukseen. Kansallisromanttisessa tyyliässä vesielementtiä käytettiin usein symboloimaan erotiikkaa, ja laulu alkaakin aalto-motiivilla (Nuottiesimerkki 6.) Loppua kohti motiivi kehittyy salaperäisestä kohti suurta kliimaksia ja päättyy taas hellään ja rauhalliseen aaltomotiiviin.

Nuottiesimerkki 6. En Svane, tahdit 1-4.

Pohjoismaissa joutsenta on sen valkoisen värin vuoksi käytetty usein symboloimaan puhtautta ja viattomuutta. Vanha legenda puolestaan kertoo joutsenen laulun tarkoittavan siirtymistä maallisesta tuonpuoleiseen eli kuolemaa. Laulussa joutsen siis päästää kuollessaan ilmoille kauniin lauluäänensä. Kuolema taas symboloi runossa neitsyyden menetystä. (En Svane, Henrik Ibsens Skrifter)

JOUTSEN

Valkoinen joutseneni, niin rauhallinen ja hiljaa, ei värähdyskään paljastu lauluäänestäsi.

Suojeleva pelko, nukkuvat haltijat, aina valppaat, käänsivät Sinut ylös alaisin.

Mutta viimeisellä kerralla Sinä ja katseesi olitte vain salaisia valheita, ja silloin se kuului!

Laulun säestämänä tulit matkasi päähän. Lauloit itsesi kuolemaan, mutta olithan sentään joutsen.

Suom. Katarina Olkinuora

4.1.6 Solveigs sang

Solveigs sang on laulu Henrik Ibsenin ja Edvard Griegin yhdessä toteuttamasta näytelmästä nimeltä *Peer Gynt*. Laulussa Solveig ilmaisee kaipuutaan monivuotisella matkaltaan olevalle Peerille, mutta uskoo, että he lopulta kuitenkin tapaavat, vaikka sitten taivaassa. Laulu on Griegin omin sanoin ainoita, joissa hän miltei tietoisesti käyttää sävelmän pohjana oikeaa kansansävelmää (Foster 1990, 93). Erityisesti osassa Allegretto con moto on kuultavissa tanssillinen, sekä rytmikaltaan että melodialtaan paljon kansanlaulua muistuttava teema (Nuottiesimerkki 7.)

Allegretto con moto.

lov - te jeg sidst, det lov - te jeg sidst. (tante) A...

pp una corda

Tempo I.

pp

Nuottiesimerkki 7. Solveigs sang, tahdit 18-39.

4.1.7 Fra Monte Pincio

Bjørnsterne Bjørnson matkusti uransa aikana paljon ja kirjoitti runon *Fra Monte Pincio* ensimmäisenä iltanaan Roomassa jouluaattona vuonna 1860. Runossa hän on kirjoittanut ylös juuri ne ajatukset, joita hänellä muodostui katsellessaan alas Monte Pinciolta. Kyseiseen aikaan muu Italia oli jo yhtenäistynyt, mutta Rooma ei vielä. Kauniiden maisemien lisäksi runossa on siis myös selkeää poliittisen tilanteen käsittelyä ja aavistelua tulevaisuudesta.

Fra Monte Pincio.
Nocturne.
 (Bjørnson.)
 No 66. *Poco Andante.* Edvard Grieg, Op. 38. (comp. 1876.)

af . te . nen kom . mer, So . len står ned,
 far . ven . de Strå . ler i Rum . met hen . skyt . le Lys . længstens Glands i u .

Nuottiesimerkki 8. Fra Monte Pincio, tahdit 1-9.

Kiehtovaa on, että haaveet oman maan eli Norjan itsenäistymisestä ovat selvästi läsnä Rooman tilannetta kuvaillessa. Kun laulussa puhutaan Roomasta, puhutaankin oikeastaan Norjasta, ja varmasti siitä syystä teksti onkin erittäin intohimoinen. Alussa pianoosuudessa ja laulussa on kaunis, levollinen sävy (Nuottiesimerkki 8.) ja siinä kuvaillaan kauniita maisemia, mutta sitten huomataan, että Rooman suurus on jäänyt unholaan:

Ilta tulee, aurinko on punainen värikkäät säteet virtaavat huoneessa vapaina: ääretön täyttymys valon kaipuussa. Vuori kirkastui kuin kasvot kuoleman hetkellä.

Kupolit hehkuvat, mutta edelleen sumu niityllä on sinimusta, se keinuu ylös ja alas, kuin unohdus ennen. Tuhannen vuoden verho peittää laakson.

Seuraava kappaleessa esiintyvä musiikillinen teema on huomattavasti kiihkeämpi, mikä symboloi selvästi tyytymättömyyttä nykyiseen poliittiseen tilanteeseen ja halua saada aikaan muutosta. Myös teeman teksti ilmaisee päättäväisyyttä ja intohimoa itsenäistymistä kohtaan, jopa kiihkomielisyyttä:

Mutta ne kohtaavat! Rooma nousee, kuin valo yhdessä yössä Italian kuningaskunnaksi. Kellot soivat, kanuunat paukkuvat,

Se sytyttää muistoja tulevaisuuden siniseen!

Valitsin kyseisen kappaleen ohjelmani loppuun, koska se oli lauluista kypsä ja vaikuttavin ja sen tekstissä on kyse siitä, mitä kansallisromantiikka minulle itselleni eniten tarkoittaa: oman maan itsenäistymisen kaipuuta. Kappale ei ole Griegin myöhäisintä tuotantoa, mutta siinä kuuluu jo suurta kypsyyttä ja dramatiikkaa melodian ja harmonian puolesta.

4.1 Ohjelmiston harjoittaminen

Aloitin ohjelmiston keräämisen ja harjoittamisen vaihto-oppilassyksyni aikana Norjassa ja puhuin konsertista opettajani Bettina Smithin kanssa. Sain opettajaltani paljon apua vanhan norjan kielen, *Båkmalin*, fonetiikassa ja puhuimme paljon norjalaisesta kulttuurista sekä kielen kehitysvaiheista. Työstin opettajani kanssa kappaleita *Med en vandlilje*, *En Svane* ja *Mens jeg venter* ja esitin paikallisessa kapakkaoopperaillassa laulun *Med en vandlilje*. Yllättäen sainkin positiivista palautetta ääntämisestäni.

Keväällä 2016, saavuttuani takaisin Suomeen, aloin etsiä muita lauluja konserttiini ja harjoittaa niitä opettajani Susanna Tenkanen-Lindemanin ja Tiina Kärblanenin kanssa. Kävimme läpi norjan kielen ääntämistä yhdessä ja keskustelimme opinnäytetyöni aiheesta ja konserttini sisällöstä. Ohjelma alkoi viimein selkiytyä, ja sen myötä sain paljon materiaalia myös kirjallista työtäni varten.

Työstin lauluja myös pianisti Juhana Mattilan kanssa Susannan kesäkurssilla, mistä sain lisää varmuutta lauluihin. Haastavinta kappaleissa tuntui olevan kauniin melodialinjan saaminen lauluihin samalla, kun artikulaation piti olla selkeää. Musiikin tekeminen ja teknisten kysymysten pohtiminen samanaikaisesti tuntui vaikealta, mutta kesän jälkeen monet asioista olivat jo asettuneet paikoilleen. Kävimme läpi kaikki laulut lukuunottamatta *Bekkeniä* ja *En Fuglevisea*.

Syksyllä 2016 olin onnekas, sillä pääsin työstämään lauluja pianisti Cecilia Damströmin kanssa TAMK:in liedseminaariin Ulla Raiskion ja Risto Kyrön johdolla. Tuntui, että seminaarin aikana pääsin aivan uudelle tasolle tekstien tulkitsemisen kanssa. Työstimme lauluja *En Fuglevise*, *En Svane* ja *Fra Monte Pincio*. Erityisesti *Fra Monte Pincio* oli tekstinsä vuoksi tuntunut erityisen vaikealta tulkittavalta, mutta Ulla Raiskion avulla löysin siihen todella hyvän struktuurin, ja sävyerot alkoivat hahmottua. Samoin käänsimme tulkintani kappaleesta *En Fuglevise* aivan ylösalaisin, ja lopputulos oli paljon parempi ja luontevampi, kuin mihin olisin itsekseni pystynyt.

4.2 Mens jeg venter -konsertti

Mens jeg venter on suomeksi ”odotellessa”. Halusin konsertilleni nimen, joka kuvaisi laulamisen olemuksen ydintä ja *Mens jeg venter* nimenomaan oli sitä. Laulajana tai muusikkona ylipäänsä ei koskaan voi olla valmis, vaan aina on jotain kehitettävää. Monet muusikot pohtivat siitäkin huolimatta, että mitä jos sittenkin jonain päivänä olisi valmis tai ”tarpeeksi hyvä”. Koin myös konsertin ohjelmasta kappaleen *Mens jeg venter* itselleni kaikista läheisimmäksi, sillä siinä norjalainen idylli ja luonnon kauneus on kuvattu parhaalla mahdollisella tavalla.

Konsertti onnistui monin tavoin mukavasti, mutta laulamissani minua verotti kuitenkin se, etten ollut mennyt kappaleita pianistini kanssa läpi kyseisessä tilassa ja huomaisin, ettei tila ollut akustisesti paras mahdollinen. Se myös kuului taltioinnissa sitä kuunnelllessani. Teknisesti ja tulkinnallisesti haastavimmat laulut olivat *Solveigs sang* ja *Fra Monte Pincio*, joissa kuului se, etteivät ne olleet olleet repertuaarissani aiemmin eikä niitä oltu yhtä hyvin valmisteltu. Jatkossa aion panostaa konsertin markkinoimiseen enemmän ja myöskin siihen, että laulan esiintymistilassa aina ennen isoa konserttia totuakseni akustiikkaan. Aion myös alkaa tehdä mentaaliharjoittelua voittaakseni jännittämisen.

5 POHDINTA

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöstäni muodostui hieno projekti ja matka, joka oli kompakti katsaus Griegin liedrepertuaariin ja syventyminen erityisesti sen kansallisromanttisiin piirteisiin. Huomasin, että ne voivat olla erittäin monimuotoisia ja näkyä rytmisyydessä, säkeistömuodossa, melodiassa sekä kappaleen tekstien erilaisina ulottuvuuksina. Tehokeinoina käytettiin luonnon ylistämistä, luontokuvia, symboliikkaa, kansantaruja ja myöskin suoran realistista kuvausta poliittisista ja yhteiskunnallisista ongelmista, kuten monissa Ibsenin ja Bjørnsonin teksteistä.

Yllättäen, vaikka Henrik Ibsenin monia näytelmiä pidettiin skandaalinomaisina mm. yhteiskuntakritiikkinsä vuoksi, käsittelevät Griegin säveltämien laulujen runot kuitenkin hyvin romanttisella tavalla taiteilijan elämää ja rakkauden kaipuuta, vaikka kansallisromanttiseen tyyliin paljon luontokuvia onkin hyödynnetty. Laulusarjassa *Haugtussa* Arne Garborgin tekstien takaa paljastuikin upea kansallisromanttinen teos, joka on ammentanut upeasti kansantarustosta ja mytologiasta sekä käsitellyt yhteiskunnallisia ongelmia ja kyseenalaistanut moraalinormeja.

Uuden kielen ja kulttuurin opiskeleminen sekä Norjassa viettämäni aika avasivat minulle norjalaista elämäntapaa ja mentaliteettia, ja uskon sen auttaneen minua tulkitsemaan ja kokemaan laulujen tekstejä. Myös Norjan ja sen kielen historiaan tutustuminen on avannut minulle monien Griegin laulujen syntyä ja niiden taustoja. Uskon, että minun on jatkossa paljon helpompi ottaa työstettäväkseni jokin Griegin laulu tai mikä tahansa kansallisromanttista tyyliä edustava lied, sillä nyt uskon tietäväni mistä lähteä työstämään kappaletta.

Huomaan, että kun tehdään niinkin herkkää taiteenmuotoa kuin 1800-luvun lied, on äärimmäisen tärkeää tutustua kyseessä olevan maan historian ja kieleen, sillä näin tekstissä pääsee paljon syvemmälle ja ymmärtää laulujen sisällön aivan uudella tavalla. Olin todella etuoikeutettu, että minulla oli mahdollisuus asua Norjassa ja tehdä siellä taustatyötä laulujen suhteen.

Kokonaisten konserttien kokoaminen ja harjoittaminen kahdessa eri maassa ja useiden eri opettajien avulla omaa visiota noudattaen on kehittänyt minua uskomattoman paljon muusikkona. Olen saanut paljon uutta kokemusta siitä, minkälaista työ tässä ammatissa voi parhaimmillaan olla. Olen löytänyt uusia ulottuvuuksia taitelijaidentiteettiini ja ke-

hittynyt liedlaulajana monin tavoin. Havaitseen myös, että vastuun ottaminen ja haasteelliset olosuhteet saavat minut toimimaan päättäväisemmin. Tulevaisuudessa järjestäessäni konsertteja aion panostaa huomattavasti enemmän markkinointiin ja kokonaisuuteen. Tahtoisin myös rentoutua enemmän lavalla ja saada lisää näyttävyyttä ja vaikuttavuutta esiintymiseeni.

Tärkeintä minulle itselleni on ollut projektin aikana saada matkustaa, tutustua uuteen kulttuuriin ja työskennellä monien uusien sekä jo tuttujen opettajien ja hienojen pianistien kanssa, kerätä heidän avullaan osaamista sekä koota itselleni sopiva ja toimiva paketti. Tärkein opetus tämän matkan aikana on ollut se, että opiskelussa ja laulamisessa tärkeintä on tiedon haaliminen kaikkialta. En usko jämähtämiseen vain yhden opettajan opetettavaksi tai työskentelemiseen yhden ihmisen kanssa, vaan jatkuvasti erilaisten kokemusten keräämiseen ja sitä kautta kehittymiseen ihmisenä ja taiteilijana.

LÄHTEET

Arne Garborg. Artikkele Wikipediassa. Luettu 29.10. 2016
https://no.wikipedia.org/wiki/Arne_Garborg

Benestad, F. & Andersen, R. J. N. D. Store norske leksikon. Luettu 6.9.2016
https://snl.no/Edvard_Grieg

Bjørnsterne Bjørnson. Artikkele Wikipediassa. Luettu 2.10. 2016
https://fi.wikipedia.org/wiki/Bjørnstjerne_Bjørnson
 Vilhelm Krag. Artikkele Wikipediassa. https://fi.wikipedia.org/wiki/Vilhelm_Krag

Christensen, C. A. 2003. Music and Text: Interpretation, Melodic Motive, and the Narrative Path in Edvard Grieg's *Haugtussa*, Op. 67. The University of Texas at Austin.
<https://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/518/christensenca036.pdf>

Edvard Grieg. Artikkele sivustolta Edvard Grieg Museum. Luettu 19.11.2016
<http://griegmuseum.no/en/about-grieg>

En Svane. N. D. Henrik Ibsens Skrifter. Universitetet i Oslo

Foster, B. 1990. The Songs of Edvard Grieg, Woodbridge: The Boydell Press.

Hagen, E. B. N. D. Henrik Ibsen. Store norske leksikon. Luettu 6.9.2016
https://snl.no/Henrik_Ibsen

Hanssen, J-M. 2007. Grieg and Ibsen. All about Henrik Ibsen. National library of Norway. Luettu 3.10.2016 <http://ibsen.nb.no/id/11152584.0>

Henrik Ibsen. Artikkele Wikipediassa. Luettu 14.10. 2016
https://fi.wikipedia.org/wiki/Henrik_Ibsen

Kansallisromantiikka. Artikkele Wikipediassa. Luettu 1.11.2016
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kansallisromantiikka>

Lied. Artikkele Wikipediassa. Luettu 15.10.2016 <https://fi.wikipedia.org/wiki/Lied>

Longyear, R. 1973. Nineteenth Century Romanticism in Music. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

Murtomäki, V. 2005. Saksalaisen liedin varhaisvaiheet ja lied-runous. Musiikin historiaa verkossa. Sibelius-Akatemia. Luettu 15.10.2016
http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=rom_lied1&q=lied&type=basic&tab=0

Murtomäki, V. 2005. Schubert rikkoi liedeissään lyyrisen seurapiirilaulun rajat. Musiikin historiaa verkossa. Sibelius-Akatemia. Luettu 28.10. 2016
http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=lehti_rom_schubert&q=lied&type=basic&tab=0

Murtomäki, V. 2014. Eurooppa monikulttuurisena alueena. Musiikin historiaa verkossa. Sibelius-Akatemia. Luettu 1.11. 2016
http://muhi.siba.fi/xwiki/bin/view/Muhi/View?id=rom_keskus1&q=kansallisromantiikka&type=basic&tab=0

Otavan musiikkitieto 2. 1977. Keuruu: Otava Oy

Otavan musiikkitieto 3. 1978. Keuruu: Otava Oy

Poroila, H. 2012. Yhtenäistetty Edvard Grieg – Teosten yhtenäistettyjen nimekkeiden ohjeluettelo. Suomen musiikkikirjastoyhdistys. Luettu 18.11. 2016
<http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/ohjeluettelo/Grieg.pdf>

Schnaus, P. 2012. Kustlied der Romantik. Universal-Lexikon. Luettu 19.11. 2016
http://universal_lexikon.deacademic.com/263413/Kunstlied_der_Romantik

Suuri musiikkitietosanakirja. 1990. Keuruu: Weilin + Göös & Otava Oy

The Music of Norway. Artikkelit Wikipediassa. Luettu 5.9.2016
https://en.wikipedia.org/wiki/Music_of_Norway

Whittall, A. 1992. Romantiikan musiikki. Budapest: Kustannusosakeyhtiö Puijo Oy

LIITTEET

Liite 1. Konsertin mainosjuliste

Mens jeg venter!

-Edvard Griegin lauluja

Laulu: Katarina Olkinuora
Piano: Tiina Kärblane

Katarina Olkinuoran opinnäytetyökonsertti

*Tamk - Tampereen Ammattikorkeakoulu,
Juhlasali D1-04
Kuntokatu 3, 33250 Tampere*

27. 10. 2016, klo 19

tampereenmusiikkakatemia.fi

Kuva: Eero Lasorla

OHJELMA

BEKKEN – *En trøstende sang (lohtulaulu)*

Arne Garborg, laulusarjasta Haugtussa, Op. 67

EN FUGLEVISE – *En barslig sang (lapsekas laulu)*

Henrik Ibsen, Op. 25, Nro.6

MED EN VANDLIJE - *En forførende sang (viettelyslaulu)*

H. Ibsen, Op. 25, Nro. 4

MENS JEG VENTER - *En kjærlighetssang (rakkauslaulu)*

Vilhelm Krag, Op. 60, Nro. 3

EN SVANE – *En erotisk sang (eroottinen laulu)*

H. Ibsen, Op. 25, Nro. 2

SOLVEIGS SANG – *En sang av lengsel (laulu kaipuusta)*

H. Ibsen, Peer Gynt, Op. 55, Nro. 2

FRA MONTE PINCIO – *En moden sang (viisas laulu)*

Bjørnstjerne Bjørnson, Op. 39, Nro. 1

KONSERTISTA

Edvard Grieg (15.6.1843–4.9.1907) norjalainen kansallisromanttinen säveltäjä ja pianisti. Hän on yksi Norjan kansainvälisesti tunnetuimpia taiteilijoita ja on laulumusiikin saralla erityisen tunnettu norjalaisista kansantaruista ja mystiikasta ammentavista teoksistaan. Grieg sävelsi lauluja useiden norjalaisten runoilijoiden teksteihin, joita olivat mm. Henrik Ibsen, Wilhelm Krag ja Bjørnstjerne Bjørnson.

Konsertti toimii taiteellisena osana opinnäytetyötäni, jonka aiheena on Edvard Grieg eurooppalaisena liedsäveltäjänä. Konsertissa esitän lauluja, jotka mielestäni kuvastavat parhaiten norjalaista sielunmaisemaa ja ovat parhaita esimerkkejä piano- ja laulustemmojen syvästä yhteydestä Griegin sävellystyössä.

Griegin tunnetuimpia laulusarjoja on Arne Garborgin kirjoittamaan runokokelmaan *Haugtussa* perustuva, samanniminen laulusarja. Sarja esittää kirjasta paimentyttö *Veslemøyn* ja paimenpoika Jonin rakkaustarinan, ja laulusarjassa kuvataan tiivistetysti *Veslemøyn* kokemat ilon, epävarmuuden ja surun tunteet Jonin petettyä hänet. Sarjan viimeisessä laulussa, **Bekken**, *Veslemøy* istuu vuoripuron rannalle lepäämään ja kertoo purolle tuntemuksistaan.

Ibsen-laulut käsittelevät pääasiassa kaipuuta ja etupäässä taiteilijan elämää ilman naisen rakkautta. **En Fuglewise** kertoo romanttisesta kohtaamisesta nuoren tytön kanssa puutarhassa, jossa poika saa tämän täyden huomion. Tyttö on kuitenkin nuori ja sinisilmäinen ja näin ollen antaa pojalle naurunaiheen. Vaikka kyse onkin vain yhdestä tapaamisesta, ovat pojan maalailemat ”runokuvat” muuttuneet häntä kuunnelleiden lintujen toimesta ärsyttäväksi veisuksi, jota poika joutuu nyt kuuntelemaan jatkuvasti.

Med en vandlilje on serenaadi nuorelle tytölle. Viittelyslaulussa piano ja laulu vuorottelevat melodian kanssa, ikään kuin mies vievänä osapuolena, jota tyttö (piano) myötäilee. Sanoma on naamioitu luonnon mystiikkaan ja veden vaaroihin. Pianon vettä imitoivat kuviot symbolisoivat eroottista jännitettä laulussa.

Mens jeg venter on iloinen laulu vedestä, kesätunnelmista ja rakkaudesta. Piano luo kauniisti kesäpäivän tunnelmaa. Kuultavissa on myös kansantanssin omaisia elementtejä, jotka vahvistavat norjalaisen idyllin tunnelmaa.

Ibsen-lauluista kenties tunnetuin on **En Svane**, joka kertoo nuoren naisen muuttumisesta neitsyestä seksuaaliseksi olennoksi ja tätä kuvaa kuolema laulun lopussa. Puhtaus katoaa ja syntyy jotain muuta. Runoissa vesi usein kuvaa eroottisia tunteita.

Peer Gyntin kolmannessa ja neljännessä osassa kuullaan **Solveigs sang**, jossa Ibsenin samannimisen näytelmän hahmo Solveig laulaa rakastetulleen Peerille kaipuulaulun Peerin ollessa pitkällä matkallaan. Solveigs sang onkin ainoita Griegin lauluja, joissa on kuultavissa kansalaulun aiheita.

Bjørnstjerne Bjørnson kirjoitti runon **Fra Monte Pincio** ensimmäisenä iltanaan Roomassa. Runo kosketi Griegiä, sillä hän oli itsekin matkustanut paljon Italiassa ja sävelsi runon pohjalta laulun. Laulu kertoo Rooman tunnelmista sen ranskalaisten ja Napoleonin vallasta vapautumisen aikana. Laulun sävellyksessä ja linjoissa on kuultavissa asioiden etäisyys suhteessa kertojaan.

3 (7)

BEKKEN

Du surlande Bekk,
 du kurlande Bekk,
 her ligg du og kosar deg varm og klår.
 Og speglar deg rein
 og glid yver Stein,
 og sullar so godt
 og mullar so smått
 og glitrar i Soli med mjuke Bår'.
 Å, her vil eg kvila, kvila

Du tiklande Bekk,
 du siklande Bekk,
 her gjeng du so glad i den Ijose Li.
 Med Klunk og med Klukk,
 med Song og med Sukk,
 med Sus og med Dus
 gjennom lauvbygt Hus,
 med underlegt Svall og med Svæving blid.
 Å, her vil eg drøyma, drøyma.

Du hullande Bekk,
 du sullande Bekk,
 her fekk du Seng under Mosen mjuk.
 Her drøymer du kurt
 og gløymmer deg burt
 og kviskrar og kved
 i den store Fred
 med Svaling for Hugsott og Lengting sjuk.
 Å, her vil eg minnast, minnast.

Du vildrande Bekk,
 du sildrande Bekk,
 kva tenkte du alt paa din lange Veg?
 Gjennom aude Rom?
 millom Busk og Blom?
 Når i Jord du smatt,
 når du fann deg att?
 Tru nokon du såg so eismal som eg?
 Å, her vil eg gløyma, gløyma.

Du tislande Bekk,
 du rislande Bekk,
 du leikar i Lund, du sullar i Ro.
 Og smiler mot Sol
 og lær i dit Skjol,
 og vandrar so langt
 og lærer so mangt,
 å syng kje um det, som eg tenkjer no
 Å, lat meg få blunda, blunda!

PURO

Kiemurteleva puro,
 Soliseva puro,
 virtaat ja kohiset niin lämpimänä ja kirkkaana.
 Ja räiskit itsesi puhtaaksi,
 ja liu'ut yli kivien,
 ja hymiset niin kauniisti
 ja rymiset niin hijaa,
 ja kimaltelet auringossa pehmein aaloin
 Oi, tässä minä haluan levätä, levätä.

Kutitteleva puro, virtaava puro,
 täällä Sinä juokset niin iloisesti pitkin valoisaa
 rinnettä.
 Roiskeella ja korinalla,
 laulaen ja huokaillen,
 suhinalla ja kohinalla
 läpilehtimajan,
 ihanin aaloin ja syvässä unessa
 Oi, tässä minä tahdon uneksia, uneksia.

Kuiskaileva puro, hyräilevä puro,
 teet sängyn pehmeän sammalen alle.
 Täällä unelmoit lyhyesti
 ja uppoudut maahan,
 ja kuiskaat ja laulat
 suuressa hiljaisuudessa.
 Voit parantaa sydänsuruun ja tuskallisen
 kaipuun
 Voi, tässä minä muistan, muistan!

Sinä vaeltava puro,
 kuohuva puro,
 mitä ajattelitkaan pitkällä matkallasi?
 Läpi tyhjien paikkojen,
 keskellä pensaiden ja kukkien?
 Kun sulit maahan,
 Ja löysit tiesi ulos?
 Oletko koskaan nähnyt ketään niin yksinäistä,
 kuin minä?
 Oi, täällä minä haluan unohtaa, unohtaa.

Sihisevä puro,
 soliseva puro,
 leikit lehdossa, laulat hiljaisuudessa.
 Ja hymyilet auringolle,
 ja naurat itseksesi,
 ja vaellat niin pitkästi
 ja opit niin paljon,
 oi, älä laula siitä, mitä ajattelen nyt.
 Oi, anna minun sulkea silmäni!

Suom. Katarina Olkinuora

4 (7)

EN FUGLEVISE

Vi gik en dejlig vårdag
alléen op og ned;
lokkende som en gåde
var det forbudne sted.

Og vestenvinden vifted;
og himlen var så blå;
i linden sad en fuglemor
og sang for sine små.

Jeg malte digterbilleder
med legende farvespil;
to brune øjne lyste
og lo og lytted til.

Over os kan vi høre
hvor det tisker og ler;
men vi, vi tog et smukt farvel,
of mødtes aldrig mer.

Og når jeg ensom driver
alléen op og ned,
Så har for de fjærede småfolk
jeg aldrig ro og fred.

Fru spurv har siddet og lyttet,
mens vi troskyldigt gik,
Og gjort om os en vise
og sat den i musik.

Den er i fuglemunde;
thi under løvets tag
Hver næbbet sanger nynner om
hin lyse forårsdag.

LINTULAULU

Eräänä kauniina kevätpäivänä kävelimme kujaa
edestakaisin;
kutsuva kuin arvoitus,
oli kielletty paikka.

Ja länsituuli puhalsi;
ja taivas oli niin sininen;
Ja lehdoissa istui lintuäiti
ja lauloi pikkuisilleen.

Maalasin runokuvia
ja väritin ne leikkisästi;
kaksi ruskeaa silmää loisti
ja kuunteli ja tuikki.

Yläpuoleltamme kuulimme naurua ja tirsuntaa,
mutta me hyvästelimme viehkeästi,
emme koskaan enää tavanneet.

Ja nyt kun yksin kuljen kujaa edestakaisin,
Eivätpä ne pikkuiset jätä minua ikinä rauhaan;

Rouva varpunen istui ja kuunteli,
kun me olimme lapsellisia,
Ja teki meistä laulun
ja istutti sen musiikkiin.

Se on lintukieltä;
jota nyt lehtikaton alla
joka hemmetin linnunnokka laulaa ja hymisee
kirkkaana kevätpäivänäkin!

Suom. Katarina Olkinuora

5 (7)

MED EN VANDLILJE

Se, Marie, hvad jeg bringer;
blomsten med de hvide vinger.
På de stille strømme båren
svam den drømmetung i våren.

Vil du den til hjemmet vie
fæst den på dit bryst, Marie;
bag dens blade da sig dølge
vil en dyp og stille bølge.

Vogt dig, barn, for tjernets strømme.
Farligt, farligt der at drømme!
Nøkken lader som han sover;
liljer leger ovenover.

Barn, din barm er tjernets strømme.
Farligt, farligt der at drømme;
liljer leger ovenover;
nøkken lader som han sover.

MENS JEG VENTER

Vildgjæs, vildgjæs i hvide flokker,
Solskinsvejr!
Ællingen spanker i gule sokker,
fine klær.
Ro, ro til fiskeskjær,
lunt det er omkring holmen her,
Sjøen ligger så stille.
Bro, bro brille!

Løs dit guldhår og snør din kyse,
du min Skat.
Så skal vi danse den lune, lyse
Juninat.
Vent, vent, til Sanktehans
står vort bryllup med lystig dans.
Alle giger skal spille.
Bro, bro brille!

Vug mig, vug mig du blanke vove
langt og let.
Snart går min terne til dans i skove
søndagsklædt.
Vug, vug i drøm mig ind,
hver tar sin, så tar jeg min...
Hør, hvor gigerne spille!
Bro, bro brille!

VESILIJA

Katso, Marie, mitä Sinulle tuon:
Kukan valkoisin terälehdin.
Rauhallisen virran kannettavaksi;
Se ui syvässä unessa keväällä.

Haluaisitko viedä sen kotiin?
Kenties painaa rintaasi vasten, Marie?
Piilottaa sen lehdet sydämeesi,
Syvään ja hiljaiseen aaltoon.

Varo, lapsi, lammen virtausta,
Vaarallinen sille, joka uinuu.
Näkki vaanii sitä, joka uinuu,
liljat leikkivät yllä ja alla.

Lapsi, rintasi on lammen virtaus
Vaarallinen sille, joka unelmoi
Liljat leikkivät yllä, alla,
näkki vaanii nukkuvaa.

Suom. Katarina Olkinuora

ODOTTAESSA

Villihanhia , villihanhia ja valkoiset pilvet,
aurinkoinen päivä!
Ankanpoikaset polskivat keltaisissa sukissa,
hienot vaatteet.
Ui, ui, riutan luo
on hyvä kiertää ympäri saarta ,
meri on hyvin rauhallinen.
Bro, bro brille!

Vapauta vaaleat hiuksesi, kultakiharasi
aarteeni.
Niinpä me tanssimme kuun valossa lämpöisenä
kesäkuun yönä.
Odota, odota kirkon luona,
Niin juhlistamme häitä iloisella tanssilla.
Kaikki viulut soittavat.
Bro, bro brille!

Keinuta minua, keinuta minua, ihana aalto,
pitkään ja varovasti .
Pian kultaseni tanssii metsässä pyhävaatteissa..
Keinuta, keinuta minua unissani ,
jokainen ottaa omansa, niin minä otan omani...
Kuule, kuinka viulut soittavat!
Bro, bro brille!

Suom. Katarina Olkinuora

6 (7)

EN SVANE

Min hvide svane
du stumme, du stille,
hverken slag eller trille
lod sangrøst ane.

Angst beskyttende
alfen, som sover,
altid lyttende
gled du henover.

Men sidste mødet,
da eder og øjne
var lønlige løgne,
ja da, da lød det!

I toners føden
du sluttet din bane.
Du sang i døden;
du var dog en svane.

SOLVEIGS SANG

Kanske vil der gå både Vinter og Vår,
og næste Sommer med, og det hele år.
Men engang vil du komme, det ved jeg vist,
og jeg skal nok vente, for det lovte jeg sidst.

Gud styrke dig, hvor du i Verden går,
Gud glæde dig, hvis du for hans Fodskammel
står.
Her skal jeg vente til du kommer igjen;
og venter du hist oppe, vi træffes der, min Ven!

JOUTSEN

Valkoinen joutseneni,
Niin rauhallinen ja hiljaa,
Ei värähdyskään paljastu lauluäänestäsi.

Suojeleva pelko,
nukkuvat haltijat,
aina valppaat,
käänsivät Sinut ylös alaisin.

Mutta viimeisellä kerralla
Sinä ja katseesi olitte
vain salaisia valheita,
ja silloin se kuului!

Laulun säestämänä,
tulit matkasi päähän.
Lauloit itsesi kuolemaan;
mutta olithan sentään joutsen.

Suom. Katarina Olkinuora

SOLVEIGIN LAULU

Ehkä ne kuluvat molemmat, talvi ja kevät. Ja
ensi kesä ja koko vuosi.
Mutta kerran Sinä tulet, sen tiedän varmaksi.
Ja minä odotan täällä, sen viimeisimmäksi
lupasin.

Luoja vahvistakoon Sinua, minne ikinä
maailmassa menetkin.
Luoja antakoon Sinulle iloa, jos seisot hänen
valtaistuimensa edessä.
Odotan täällä, kunnes tulet taas,
Ja jos odotat ylhäällä, tapaamme taas siellä,
ystäväni.

Suom. Katarina Olkinuora

FRA MONTE PINCIO

Aftenen kommer, solen står rød;
farvende Straaler i rummet henskyll
lyslængsel'ns glands i uendelig fylde;
fjeldet forklares som aasyn i død.

Kuplerne gløder, men længere borte
taagen langs markernes blaalige sorte
vugger opover som glemselen før:
over hin dal dækker tusind års slør.

Aft'nen, hvor rød og varm,
blusser af folkelarm,
glødende hornmusik,
blomster og brune blik.
Tankerne stræber i tarver og toner
trofast mod det, som forsoner.

Stille det bliver, end dunklere blå,
himmelen våger og venter;
opunder ortid, som drømmer, og fremtid, som
stunder,
usikre blus i det rugende grå!

Men de vil samle sig! Roma fremstige
lystændt en nat for Italiens rige:
klokkerne kime, kanonerne slå,
minderne flamme på fremtidens blå!

Yndigt om håb og tro
op mod nygifte to,
jubler en sanger til
cither og fløjtespil.
Stærkere længsler får barnesød hvile; mindre
tør vågne og smile.

MONTE PINCIOLTA

Ilta tulee, aurinko on punainen
värikkäät säteet virtaavat huoneessa vapaina;
ääretön täyttymys valon kaipuussa.
Vuori kirkastui kuin kasvot kuoleman hetkellä.

Kupolit hehkuvat, mutta edelleen
sumu niityllä on sinimusta;
se keinuu ylös ja alas, kuin unohdus ennen.
Tuhannen vuoden verho peittää laakson.

Ilta, niin punainen ja kuuma liekehtii ihmisistä,
hehkuvasta torvimusiikista,
kukista ja kuumasta katseesta.
Menneet ajatukset värein ja sävelin ympäröivät
meidät,
lähes tuntemattomat.

Tulee rauhallisempaa, sininen tummenee.
Taivas nukkuu ja odottaa alla
menneisyyden unelmia ja tulevaisuuden
kehitystä, pientä liekkiä kytevässä harmaassa.

Mutta ne kohtaavat! Rooma nousee, kuin valo
yhdessä yössä
Italian kuningaskunnaksi.
Kellot soivat, kanuunat paukkuvat,
Se sytyttää muistoja tulevaisuuden siniseen!

Uskossa ja toivossa vastaanainutta paria juhliitaan
laululla, sitarin ja huilun soitolla.
Vahvempaa toivoa on lapsen makea lepo;
pienemmätkin uskaltavat herätä ja hymyillä.

Suom. Katarina Olkinuora

Liite 3. Konserttitaltiointi

Äänitetty 27.10. 2016 Tampereen ammattikorkeakoulun pääkampuksen juhlasalissa kuntokadulla. Konsertissa esiintyivät Katarina Olkinuora (sopraano) ja pianisti Tiina Kärblane.

